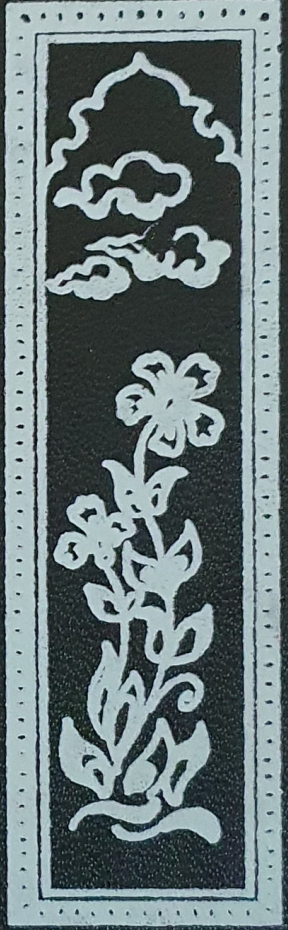
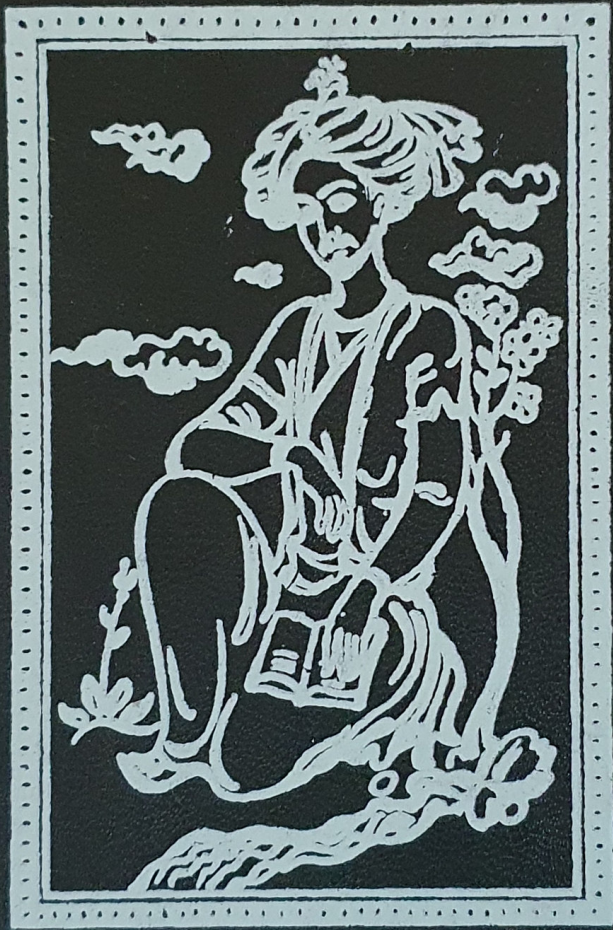
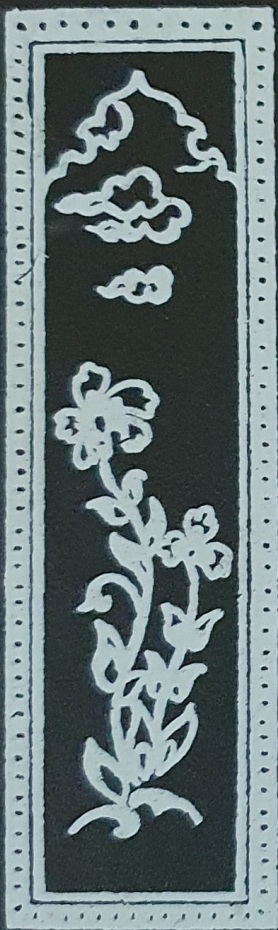

Захариодонт
Мухаммад
Тодур

ТодурТона

ЗАҲИРИДДИН
МУҲАММАД
БОБУР

Bobur nomlari

Тошкент
«Юлдузча»
1989

Ўз1
Б79

Нашрга тайёрловчи: Порсо Шамсиев
Мухаррир: Аъзам Ўктам

Бобур, Заҳириддин Муҳаммад.

Бобурнома: [Ўрта-ёшдаги мактаб болалари учун] / [Нашрга тайёрловчи П. Шамсиев; Мухаррир А. Ўктам].— Т.: Юлдузча, 1989.—368 б.

«Бобурнома» — ўзбек намунавий адабиётидаги бебаҳо асарлардан. Унда Ўрта Осиё, Афғонистон, Ҳиндистон ва Эрон халқлари тарихи, жуғрофиясига оид қимматли маълумотлар бор. Ўша давр ўзбек адабий тилининг ёрқин намунаси эканлиги эса янада муҳимроқдир.

Бобур З. М. Бабурнаме: Для детей ср. шк. возраста.

Ўз1

4803620100—68
Б ————— 5—89
360(04)—89

© «Юлдузча» нашриёти, 1989.

ISBN 5—8250—051—4

НАШР ҲАҚИДА

Ўзбек классик адабиётининг XV аср охири, XVI аср бошларида яшаб ижод этган атоқли намояндаларидан Заҳириддин Муҳаммад Бобур ўзининг қарама-қаршиликли, мураккаб ва қисқа ҳаётида (1483—1530) анчагина асарлар яратган бўлса-да, уларнинг ҳаммаси бизгача етиб келган эмас.

Бобурнинг ҳозиргача илм хазинасига келиб қўшилган асарлари — унча тўлиқ бўлмаган бир девони, ислом дини асосларини баён этувчи «Мубаййин» номли шеърӣй рисоласи, «Волидия» аталган тасаввуфга оид бир китобчанинг назм билан таржимаси, Бобур ихтиро этган ва «Хатти Бобурий» номи билан машҳур бўлган алфавит жадвали ҳамда қўлингиздаги «Бобурнома» асаридан иборатдир.

Бобурдан қолган ижодий мероснинг энг муҳим ва энг йириги Ўрта Осиё, Афғонистон, Ҳиндистон ва Эрон халқлари тарихи, географияси, этнографиясига оид нодир ва қимматли маълумотларни ўз ичига олган ва ўша давр ўзбек классик адабиёти ва адабий тилининг ёрқин намунаси бўлган «Бобурнома» асаридир.

Бу асар мазмунининг ранг-баранглиги, бир жаҳон материални ўз ичига олганлиги, тил ва услубининг гўзаллиги билан XVIII, айниқса XIX аср шарқшундос олимларининг диққатини ўзига тортган ва унинг турли қўлёзма нусхалари излана бошлаган ва ғарб тилларига таржима қилишга киришилган эди.

Асарнинг асли номи «Бобурия» бўлса-да, уни «Воқеанома», «Тузуки Бобурий», «Воқеоти Бобурий» деб атадилар, кейинчалик асар «Бобурнома» деган ном билан машҳур бўлиб кетди.¹

Бу асарнинг мавжуд тўлиқ текети 1857 йилда турколог Н. И. Ильминский томонидан Қозонда типография йўли билан ўзининг тўрт бетлик нашр принципларини кўрсатган русча сўз бошиси билан босилган. Асарни нашрга тайёрлаш ва дунёга чиқаришда рус олими Н. И. Ильминскийнинг зўр фаолият кўрсатганини алоҳида қайд этиш керак.

Бу нашрдан кейин 1905 йилда инглиз ориенталистларидан А. Бевериж хоним «Бобурнома»нинг Ҳайдарободда топилган бир қўлёзмасининг факсимилесини (қўлёзма нинг айни ўзини цинкография йўли билан нашр этди. Бу нусханинг қачон ва ким томонидан кўчирилгани номаълум. Бу ҳам тўлиқ текст бўлса-да, қозон босмасига нисбатан баъзи тушиб қолган жойлари ва айрим нуқсонлари бордир. Лекин умуман олганда ҳар иккала нусха ҳам айрим-айрим нуқсонлардан холи эмасдир.

¹ Каралсин: «Бобурнома» I-қисм, Сўз боши. Т., 1948, 5—8 бетлар (Бунда «Бобурнома» қўлёзмалари, нашри ва турли тилларга таржималари ва бошқалари ҳақида маълумот берилган).

Лондон нусхасининг афзаллиги шундаки, бунда А. Бевериж нусханинг айни ўзини бериб жуда яхши иш қилган, шу билан бирга асар охирида мукаммал киши исмлари, география ва қабила, уруғ номлари кўрсаткичи берилган ва инглиз тилида ўн бетлик сўз бошиси ҳам бор. Лекин кўрсаткичларни транслитерациясиз араб ёзуви билан берилиши номларни тўғри ўқиш масаласини қийинлаштиради.

Мана шу икки мавжуд нусхага асосланиб, 1948—1949 йилларда «Бобурнома»нинг икки қисмдан иборат тўлиқ тексти босиб тарқатилган эди.¹ Бу нашр янги ўзбек алифбосида, киши ва географик номлар кўрсаткичи, тўлиқ луғат, баъзи бир қисқа изоҳ ва таржималар иловаси билан босилган эди.

Шундан кейин «Бобурнома»нинг тўлиқ тексти 1960 йили қайта нашрга тайёрланди ва нашр этилди.

Илгариги нашри каби бу нашрга ҳам юқорида зикр этилган Лондон ва Қозон босма нусхалари асос қилиб олинди. Шу иккала нусхага қайтадан таққосланиб, иккисига ҳам танқидий қаралди. Бирисини бириси тўлдириш йўли билан тузилган мазкур текстни анчагина мукаммаллашган деса бўлади. Нусхаларда маъно жиҳатидан фарқ қиладиган сўзлар келганда бундайларнинг фарқ ва вариантлари бет остида кўрсатила борилган. Шу жиҳатдан бу нашрнинг бет ости изоҳлари аввалгига нисбатан анчагина кўпайган эди.

Бу нашрни тайёрлаш давомида айрим сўз ва терминлар транскрипциясини аниқлаш масалаларида «Бобурнома»нинг Анқара (Туркия) да туркчага қилинган таржимаси² ва филология фанлари кандидати М. Сальенинг русчага қилган тўлиқ таржимасини³ ҳам кўздан кечириб борилган ва шулар билан мослаштиришга уринилган эди.

Китоб охирига илова қилинган кўрсаткичлар қайта тузилган ва таржималар ҳам янгидан қараб чиқилган. Асарнинг илгариги босмасида баъзи бир тушириб қолдирилган жойлари бу босмада киритилиб, текстни мукаммаллаштирилган эди.

«Бобурнома»нинг биз томондан тайёрланган ҳозирги нашрида ҳам, илгариги нашрларидаги каби, юқоридги асосий ва ёрдамчи манбаларга таққослаб, босмада юз берган ва ўз томонимиздан йўл қўйилган хато ва камчиликларни бартараф этиш ва тузатишга уринилди. Таржима ва изоҳлар ҳам қайтадан қараб чиқилди, изоҳлар бирмунча тўлдирилди.

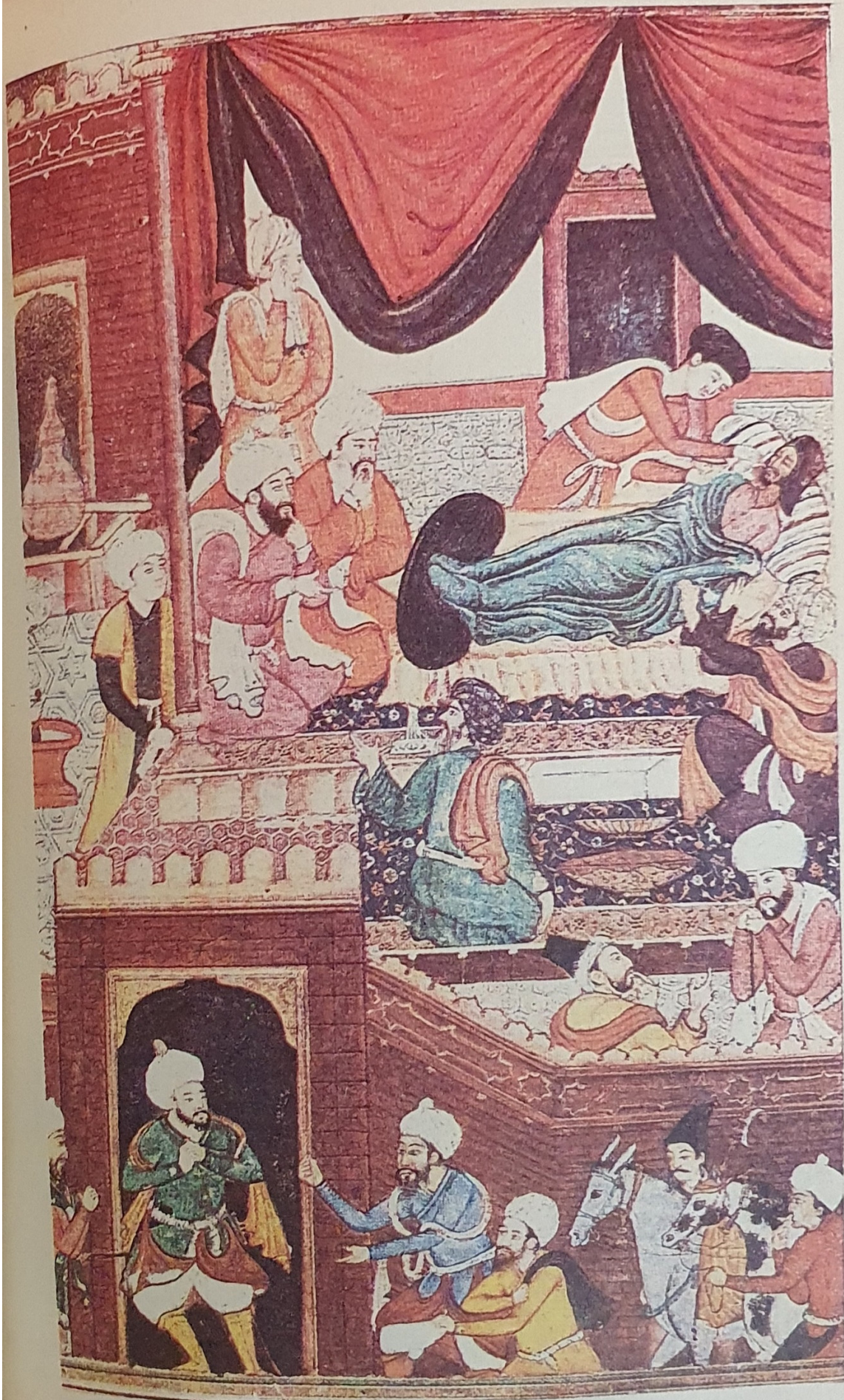
Аммо илгари ҳам айтганимиздек, қилинган шу ишларга қарамасдан, ҳали ҳам ишда бирмунча нуқсонлар мавжудлиги аниқ. Жумладан, айрим сўзлар, айниқса Афғонистон ва Ҳиндистонга тааллуқли бўлган жуғрофий номлар, киши исмлари, ўсимлик, ҳайвонот ва бошқа хил атамалар транскрипциясини батамом тўғри ва аниқ деб бўлмайди. Иш процессида масаланинг энг қийин томони ҳам шу бўлди. Булардан бошқа яна бирмунча текстологик камчиликлар бўлиши мумкин. «Бобурнома»нинг пухта тайёрланган танқидий тексти майдонга чиқмагунча ва «Бобурнома»да қўлланган Ўрта Осиё, Афғонистон ҳамда Ҳиндистонга оид барча тарихий номларнинг аниқ транскрипцияси ишланмагунча бу асарнинг нашрларида ноаниқлик ва нуқсонлар юз бериши табиийдир...

Порсо ШАМСИЕВ

¹ Захириддин Муҳаммад Бобур: «Бобурнома», I—II қисм, Т., 1948—1949 нашрга тайёрловчилар: И. Шамсиев, С. Мирзаев.

² Zahiriddin Muhammad Babur. Vekayi, Babur, in hatirati, Gilt I-II Ankara.

³ Бабурнаме, записки Бабур, Ташкент, 1958.

МУНДАРИЖА

Нашр ҳақида. (Порсо Шамсиев).....	3
Саккиз юз тўқсон тўққизинчи йил воқеалари (1493).....	5
Вақоеи санаи тисъа миа (1494-1495).....	25
Вақоеи санаи ихдо ва тисъа миа (1495-1496).....	33
Вақоеи санаи исно ва тисъа миа (1496—1497).....	38
Вақоеи санаи салоса ва тисъа миа (1497—1498).....	42
Вақоеи санаи арбаа ва тисъа миа (1498-1499).....	56
Вақоеи санаи хамса ва тисъа миа (1499-1500).....	62
Вақоеи санаи ситта ва тисъа миа (1500-1501).....	72
Вақоеи санаи сабъ ва тисъа миа (1501-1502).....	85
Вақоеи санаи самон ва тисъа миа (1502-1503).....	92
Вақоеи санаи тисъа ва тисъа миа (1503—1504).....	109
Вақоеи санаи ихдо ашара ва тисъа миа (1505—1506).....	141
Вақоеи санаи исно ашара ва тисъа миа (1506—1507).....	166
Вақоеи санаи салоса ашара ва тисъа миа (1507-1508).....	183
Вақоеи санаи арбаа ашара ва тисъа миа (1508-1509).....	196
Вақоеи бисту панҷум (1519-1520).....	197
Вақоеи санаи ситта ва ишрина ва тисъа миа (1519).....	228
Вақоеи санаи исно ва салосина ва тисъа миа (1525).....	239
Вақоеи санаи салоса ва салосина ва тисъа миа (1526).....	278
Вақоеи санаи арбаа ва салосина ва тисъа миа (1527).....	304
Вақоеи санаи хамса ва салосина ва тисъа миа (1528).....	312
Вақоеи санаи ситта ва салосина ва тисъа миа (1529).....	349
Таржималар.....	358

На узбекском языке

Захириддин Мухаммад Бабур

БАБУРНАМЕ

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриётининг 1964 йил
нашридан қайта босилди.

Мусаввир Э. Нурмонов

Расмлар муҳаррири А. Шоалимов

Техн. муҳаррир М. Мирражабов

Корректор Ш. Соатова

ИБ №0271

Босмахонага берилди. 14.06.89. Босишга руҳсат этилди. 01.12.89. Формати 60×90¹/₁₆. Босм. қоғози №1.
Тип Бодоли гарнитура. Оффсет. босма. Шартли босма л. 23,0+0,5 вкл. Шартли кр-оттик. 25,0. Нашр
л. 25,85+0,83 вкл. Буюртма № 4082. Шартнома 20—89. Тиражи. 200 000. Баҳоси. 2 с. 80 т. «Юдузча»
нашриёти, Тошкент-83, ГСП. «Правда» газетаси кўчаси. 41.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари Давлат комитети
«Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг Бош корхонаси. Тошкент.
700129, Навоий кўчаси, 30.

2 с. 80 т.

